

ТАҚРИЗИ МУҚАРРИЗИ РАСМӢ

ба диссертатсияи Сафаров Муҳаммад Сатторович дар мавзуи «Ташаккули салоҳиятҳои иҷтимоии хонандагонии синфҳои 7-9 тавассути ҷорабиниҳои беруназсинфӣ физика» барои дарёфти дараҷаи илмӣ номзади илмҳои педагогӣ аз рӯйи ихтисоси 13.00.05 – Назария, методика ва ташкили фаъолияти фарҳангӣ-иҷтимоӣ (13.00.05.03 – Педагогикаи иҷтимоӣ ва худшиносӣ)

Мутобикати диссертатсия бо шиносномаи ихтисоси илмӣ

Диссертатсияи мазкур аз ҷиҳати моҳият ва мазмун ба шиносномаи ихтисоси ихтисоси 13.00.05 – Назария, методика ва ташкили фаъолияти фарҳангӣ-иҷтимоӣ (13.00.05.03 – Педагогикаи иҷтимоӣ ва худшиносӣ) аз ҷумла, *банди 1* – Методикаи омӯзиши ҷомеашиносӣ - фаъолияти фарҳангӣ ва иҷтимоӣ педагогӣ, аз ҷумла моҳият, сохтор, вазифаҳо, принсипҳои онҳо; *банди 2* - Таъбиқи равишҳои методологӣ дар омӯзиши фаъолияти иҷтимоӣ-педагогӣ (тарҳрезӣ, пешгӯӣ, моделсозии равандҳои иҷтимоӣ-педагогӣ дар муассисаҳои таълимӣ ва фарҳангӣ) ва *банди 4* — Сифати ташкили фаъолияти иҷтимоӣ фарҳангӣ (технология ва усулҳои баҳодихии сифати фаъолияти иҷтимоӣ фарҳангӣ ва иҷтимоӣ педагогӣ; меъёрҳо, нишондиҳандаҳо, нишондиҳандаҳои баҳодихии сифати фаъолияти иҷтимоӣ фарҳангӣ ва иҷтимоӣ педагогӣ; назорат ба сифати ҷорабиниҳои иҷтимоӣ маданӣ) мутобик мебошад.

Муҳимият ва зарурати баргузории таҳқиқот

Ҷомеаи имрӯза аз пешрафти илм ва маориф вобастагӣ дошта, баландбардории сатҳи дониши хонандагонро ба ташаккули салоҳиятҳои иҷтимоии хонандагон алоқаманд мебошад. Салоҳияти иҷтимоӣ маҷмӯи маҳорат ва сифатҳоеро дар бар мегирад, ки ба инсон имкон медиҳанд, то ҳуқуқ ва уҳдадорӣҳои худро дарк намуда, эҳсосоташро танзим намояд, муноқишаҳоро самаранок бартараф кунад, шахсияти ӯро инкишоф диҳад. Баланд бардоштани сифати таҳсилот дар муассисаҳои таҳсилоти миёнаи умумӣ вазифаи аввалиндараҷа буда, бо он, ки омӯзгор чӣ тавр машғулиятҳои беруназдарсиро ба роҳ мемонад, низ вобастагии басо калон дорад. Бояд қайд намуд, ки ҳарчанд нақши технологияҳои иттилоотӣ (ТИ) дар фаъолияти ояндаи толибилмон баланд бошад ҳам, мутаассифона дар МТМУ ба омӯзиши фанҳои дақиқ соати таълимӣ дар дараҷаи лозимӣ ҷудо нашудааст, ки ин ҳол аз омӯзгор ташкили корҳои иловагиро тақозо менамояд.

Таснифоти фаъолиятҳои беруназсинфӣ оид ба фанҳои физика ба баланд бардоштани самаранокӣ равандҳои таълим мусоидат намуда, рушди донишҳои назариявӣ ва амалии хонандагонро таъмин мекунад.

Ин раванд инчунин тафаккури интиқодӣ, эҷодкорӣ ва малакаҳои ҳамкориҳо таҳким бахшида, шавқу ҳаваси онҳоро ба омӯзиш афзоиш дода, барои инкишофи ҷанбаҳои шахсият ва қобилияти илмӣ онҳо замина фароҳам меорад. Ин мубрамии мавзӯи тадқиқотиро нишон медиҳад.

Муҳаққиқ Сафаров Муҳаммад Сатторович бамаврид қайд намудааст, ки корҳои беруназсинфӣ аз физика, ба монанди конференсияҳо, семинарҳо, намоишгоҳҳои илмӣ, олимпиадаҳо, озмунҳо, викторинаҳо, маҳфилҳо, мусобиқаҳо сатҳи дониши хонандагонро баланд бардошта, дар зехни хонандагон малакаҳои муҳими иҷтимоӣ: маҳорати дар як гурӯҳ кор кардан, оммавӣ сухан рондан, баҳсу мунозираҳои илмӣ карданиро рушд медиҳанд.

Зимни омӯзиш ва таҳлили рисолаи илмӣ Сафаров Муҳаммад Сатторович муайян карда шуд, ки ӯ мувофиқи ҳадафҳои дар назди худ гузошта аз ҷиҳати илмӣ ақидаҳои олимони ватанию хориҷиро таҳлил ва дар асоси маводи таҳлилшуда ташаккул додани салоҳиятҳои иҷтимоиро ҳангоми омӯзиши физика аз нигоҳи педагогӣ таҳқиқ намудааст. Осори илмӣ методии муҳаққиқон Лутфуллозода М., Маҷидова Б., Миралӣзода А., Иматзода Л.М., Каримова И. Х., Гулмадов Ф., Абдурашитов Н., Арабов И., Ашуров А.Х., Байзоев А., Курбанов С.Р., Муҳиддинова Ш., Мухторӣ Қ. ва дигарон масъалаи мазкурро мавриди таҳлилу омӯзиш қарор додаанд. Салоҳияти иҷтимоӣ ҳамчун мавзӯи омӯзиши байнисоҳавӣ дар фалсафа аз ҷониби олимони зерин баррасӣ шудааст: А.Л. Андреев, Н.М. Боритко, А.Б. Георгиевский, Л.Н. Шабатурва, дар соҳаи психология бошад олимони ба монанди - Н.В. Калинина, Е.В. Коблянская, В.Н. Кунитсиная, М.И. Лукянова, Г.И.Марасанов, Дж. Равен, Н.А. Рототаева ва дигарон дар ин бора таҳқиқотҳо гузаронидаанд, салоҳияти иҷтимоӣ ҳамчун мавзӯи омӯзиш ва таҳқиқот доимо дар мавриди диққати олимони соҳаи педагогика ба монанди: Ю.К. Бабанский, В.А. Болотов, В.И.Загвязинский, И.А. Зимний, О.Е. Лебедев, И.А. Липский, Л.В. Мардахаев, А.В. Мудрик, В.В. Сериков, Д.И. Фелдштейн ва дигарон қарор дошт.

Масъалаи коркард нагардидани ташаккул додани салоҳиятҳои иҷтимоиро ҳангоми омӯзиши физика ба асос гирифта, унвонҷӯ Сафаров Муҳаммад Сатторович ҷиҳати ҳалли он мавзӯи рисолаи илмӣ “Ташаккули салоҳиятҳои иҷтимоии хонандагони синфҳои 7-9 тавассути ҷорабиниҳои беруназсинфӣи физика” интихоб намудааст.

Дарҷаи асоснокнокӣ ва муътамад будани хулоса ва тавсияҳо

Дар рисолаи тақризшаванда барои ноил шудан ба ҳадаф ва санҷишу тасдиқи фарзия ҳалли масъалаву вазифаҳо гузошта шудаанд.

Асосҳои концептуалӣ ва методологии ташаккули салоҳиятҳои иҷтимоии хонандагони синфҳои 7-9 тавассути чорабиниҳои беруназсинфӣ физика таҳқиқ гардида, заминаҳои илмӣ – назариявӣ ва амалии рушди салоҳиятҳо ҳамчун сифати фардии шахсият дар таҳқиқоти олимони муайян гардиданд. Робитаи ташаккули салоҳиятҳои иҷтимоии хонандагон дар раванди чорабиниҳои беруназсинфӣ физика таъмин гардидааст.

Масъалаи ташаккул додани салоҳиятҳои иҷтимоӣ ҳангоми омӯзиши физика на танҳо ба муваффақияти таълим, балки ба хонандагон дар ташаккул додани малакаю маҳоратҳои муҳим барои ҳаёт аз қабili қобилияти кор кардан дар як гурӯҳ, малакаҳои муошират ва роҳбарӣ, қобилияти қабули қарорҳо ва мубориза бо мушкилот мусоидат менамояд. Махсусан, ворид карани усулҳои фаъол ба монанди фаъолиятҳои лоиҳасозӣ, таҷрибаҳои гурӯҳӣ, мубоҳисаҳо ва презентатсияҳо ба рушди ҳамаҷонибаи хонандагон мусоидат намуда, ба онҳо барои бомуваффақият мутобиқ шудан ба зиндагӣ ва ҷомеа кумак мекунад.

Навгониҳои илмӣ таҳқиқот:

1. Мафҳуми салоҳиятҳои иҷтимоӣ ва аҳамияти онҳо дар раванди таълиму тарбияи хонандагон муайян карда шудааст.

2. Бо далелҳои дақиқ фаъолияти беруназсинфӣ ҳамчун воситаи ташаккули салоҳияти иҷтимоии хонандагон буданаш собит карда шудааст.

3. Нақши физика дар ташаккули салоҳиятҳои иҷтимоии хонандагон дақиқ муайян карда шудааст.

4. Модели иҷтимоӣ-педагогии рушди салоҳиятҳои иҷтимоии хонандагони синфҳои 7-9 тавассути чорабиниҳои беруназсинфӣ фанни физика таҳия ва асоснок карда шудааст.

5. Нақша ва шаклҳои омодагию гузаронидани чорабиниҳои беруназсинфӣ физика, ки ба ташаккули салоҳиятҳои иҷтимоии хонандагони синфҳои 7-9 равона шудааст, таҳия карда шудааст.

6. Самаранокии модели иҷтимоӣ-педагогии ташаккули салоҳиятҳои иҷтимоии хонандагони синфҳои 7-9 дар чорабиниҳои беруназсинфӣ физика тавассути озмоиши педагогӣ санҷида шудааст.

Арзёбии натиҷагирӣ дар таҳқиқоти таҷрибавӣ - озмоишии баргузорнамудаи унвонҷӯ, инчунин хулоса ва тавсияҳои методӣ аз он гувоҳ медиҳанд, ки муаллифи он ба мақсад ноил шудааст. Ҳадаф ва вазифаҳои дар назди таҳқиқот гузошташударо ҳаллу ҷавоб карда, фарзияи илмӣ пешнҳодшударо дар амал исбот ва тасдиқ намудааст.

Унвонҷӯ Сафаров Муҳаммад Сатторович кӯшиш намудааст, ки дар чараёни кори таҷрибавӣ-озмоишӣ ташаккули салоҳиятҳои иҷтимоии хонандагони синфҳои 7-9-ро тавассути чорабиниҳои беруназсинфӣ физика мавриди санҷиш қарор диҳад, зеро чорабиниҳои беруназсинфӣ воситаи босамари ташаккул додани салоҳиятҳои иҷтимоии хонандагон аз ҷанми физика ба ҳисоб меравад.

Дарачаи асосноккунии нуктаҳои илмӣ, хулоса ва тавсияҳо аз он шаҳодат медиҳанд, ки муҳаққиқ ба таври муфасссал таҳқиқоти анҷомдодаи олимони ватанию хориҷӣ оид ба салоҳиятҳои иҷтимоии хонандагонро омӯхта ва таҳлил намуда, дар ҳамин асос нуктаи назарии илмӣ худро пешниҳод намудааст.

Асосҳои методологии таҳқиқотро муаллиф дар заминаи осори илмӣ методӣ оид ба психологияи шахсият ва омӯзиши ба хонанда нигаронидашуда (А.Г.Асмолов, Ш.А.Амонашвили, В.В.Беляев, С.К.Бондирева, А.А.Бодалев, Л.С.Виготский, В.В.Давидов, А.А.); мафҳумҳои равиши салоҳиятноки (А.А. Андреев, Т.Ю. Базаров, В.И. Биденко, В.А. Болотов, Е.Ф. Зеер, И.А. Зимняя, В.В. Сериков, Ю.Г. Татур, А.В. Хуторской, Е.Н. Шиянов ва ғ.); муносибати системави-фаъолиятӣ ба ташкили раванди таълимии (Г.Н. Александров, Б.Г. Ананев, П.К. Анохин, В.П. Беспалко, М.С. Каган, Н.В. Кузмина, А. Леонтев, В. Сержантов, В. Сластенин, Е.Г. Юдин ва дигарон); назарияи ташаккули салоҳияти коммуникативӣ (Г.М. Андреева, А.Г. Асмолов, Ю.В. Варданян, Е.Ф. Зеер, И.А. Зимняя, В.А. Кан-Калик, З.К. Каргиева, Е.А. Климов, Е.С. Кузмин, Н.В. Кузмина, Л.М. Митина, Л.А.Хараева ва дигарон) таваҷҷуҳи махсус зоҳир намудааст, ки таҳқиқотҳои муосир дар замони соҳибистиклолии кишвар ба ҳисоб мераванд.

Аҳамияти назариявии таҳқиқот. Модели иҷтимоӣ – педагогии ташаккули салоҳиятҳои иҷтимоии хонандагони синфҳои 7-9 тавассути чорабиниҳои беруназсинфӣ физика таҳия ва аз ҷиҳати илмӣ асоснок карда шуда, меъёрҳо ва нишондиҳандаҳои сатҳҳои рушди он, дастгоҳи дарачаи раванди тарҳрезии ташаккули салоҳиятҳои иҷтимоии хонандагони синфҳои 7-9 тавассути чорабиниҳои беруназсинфӣ физика таҳия карда шудааст.

Аҳамияти амалии таҳқиқот. Аҳамияти амалии таҳқиқот дар он аст, ки равандҳо ва хулосаҳои назариявӣ барои ҳалли бомуваффақияти модели иҷтимоӣ - педагогии ташаккули салоҳиятҳои иҷтимоии хонандагони синфҳои 7-9 тавассути чорабиниҳои беруназсинфӣ физика замина фароҳам оварда, метавонанд бо ин мақсадҳо дар дигар муассисаҳои таълимии таҳсилоти миёнаи умумӣ истифода шаванд.

Саҳми шахсии докталаби дараҷаи илмӣ дар таҳқиқот аз таҳлили адабиёти илмию методӣ, масъалагузорӣ ва ҳалли масъалаҳои таҳқиқотӣ, омода намудан ва гузаронидани таҳқиқотҳои озмоишӣ ва шароити лабораторӣ дар мактаб, таҳлили натиҷаҳои бадастомада ва таҳияи муқаррарот ва ҳулосаҳои асосии рисола иборат аст.

Наشري натиҷаҳои диссертатсия дар маҷаллаҳои тақризшавандаи илмӣ

Муқаррароти асосии таҳқиқоти диссертатсионӣ дар конференсияҳои илмию назариявӣ, мизи мудаввар ва семинарҳои давоми солҳои 2021-2024 баргузоршуда мавриди баррасӣ қарор гирифта, аз ҷумла дар конфронсҳои байналмилалӣ илмӣ-амалӣ ва конференсияҳои ҷумҳуриявӣ илмию амалӣ унвонҷӯ мақолаҳоро ҷоп намуда, бо маъруза баромад намудааст. Мазмун ва натиҷаҳои асосии таҳқиқоти Сафаров М.С. дар 17 маводи нашрнамудаи муаллиф, аз ҷумла 9 мақолаи илмӣ дар маҷаллаҳои тақризшавандаи КОА назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон тавсияшаванда шомилбуда, 4 дастури методӣ ва 4 мақола дар нашрияҳои дигар, конференсияҳои байналмиллалӣ ва ҷумҳуриявӣ ба таъъ расидаанд. Маводи нашршуда мазмуну муҳтавои рисоларо дар бар мегиранд.

Эътимоднокии натиҷаҳои диссертатсиониро асосноккунӣ ба воситаи дастовардҳои олимони соҳаи методикаи таълими физикаи ватанию берунӣ ташкил медиҳанд. Дараҷаи эътимоднокии натиҷаҳои таҳқиқот бо истифода аз таҳқиқоти таҳлилӣ ва таҷрибавӣ, таҳлил ва таҳлили маълумотҳо бо усулҳои омории математикӣ, ҳамчунин бо истифода аз маҷмӯи усулҳои илмӣ-педагогӣ, ки мувофиқи ҳадафҳо, вазифаҳо ва мундариҷаи кори пешниҳодшуда мебошанд, таъмин гардид.

Сохтор ва ҳаҷми диссертатсия. Таҳқиқоти диссертатсионӣ аз бахшҳои «Муқаддима», «Тавсифи умумии кор», се боб, бахши «Ҳулосаҳо» ва сарчашмаҳои истифодашуда иборат аст. Ҳаҷми умумии диссертатсия аз 198 саҳифаи матни компютери бо ёрии протсессори Microsoft Word ҳарфчиншуда иборат буда, 13 диаграмма, 3 ҷадвал ва 1 расмро дар бар гирифтааст. Рақамгузори диаграммаҳо, ҷадвалҳо ва расм барои ҳар ду боби диссертатсия умумӣ мебошад. Сарчашмаҳои истифодашуда фарогири 225 номгӯй мебошад.

Натиҷаҳои бадастовардаи муҳаққиқ бо бутунияти сохтори диссертатсия таъйид гашта, дар шакли алоқаҳои байниҳамдигарӣ сурат гирифта, дар доираи таҳқиқоти назариявӣ ва амсиласозӣ, коркардҳои омории математикӣ ва компютерӣ саҳми босазо гузошта метавонанд. Нуқтаҳои асосии илмӣ ва ҳулосаҳои диссертатсионӣ ба воситаи усули

амсиласозии компютерӣ дар шакли маҷмуи барномаҳои таҳияшуда асоснок ва тасдиқ гардидаанд.

Дар муқаддима аҳамияти мавзӯи таҳқиқ асоснок шуда, ҳадафу вазифаҳо, объекту предмети таҳқиқ, наwgониҳои илмӣ, аҳамияти амалии натиҷаҳои бадастовардашуда муайян шудааст.

Боби якуми диссертатсия **«Асосҳои назариявии ташаккули салоҳиятҳои иҷтимоии хонандагон»** ном дошта, аз ду зербоб иборат мебошад. Дар зербоби якум асосҳои назариявӣю методии ташкили корҳои беруназсинфӣ аз физика баён мегардад ва “Мафҳуми салоҳиятҳои иҷтимоӣ ва аҳамияти онҳо дар раванди таълиму тарбияи хонандагон” номгузорӣ шудааст. Зербоби дуюм ба омӯзиши фаъолияти беруназсинфии хонандагон бахшида шудааст. Салоҳиятҳо мавриди омӯзиш қарор гирифтаанд. Хулосаи боби якум мавҷуд аст.

Унвонҷӯ дуруст қайд менамояд, ки масъалаи ташаккули салоҳиятҳои иҷтимоии хонандагон имрӯз таваҷҷуҳи мутахассисони соҳаи психология ва педагогикаро ба худ ҷалб намудааст. Салоҳияти иҷтимоӣ - ин қобилияти шахс барои муоширати самаранок бо атрофиён, фаҳмидани меъёрҳо ва қоидаҳои иҷтимоӣ, бомуваффақият мутобиқ шудан ба шароити гуногуни иҷтимоӣ ва эҷодӣ муносибатҳои ҳамоҳанг дар ҷомеа мебошад. Он ҳам малакаҳои шахсӣ ва ҳам муошират, дониши заминаҳои иҷтимоӣ ва қобилияти дарёфти роҳҳои оптималии ҳалли мушкилотро дар гурӯҳро дар бар мегирад.

Салоҳиятҳои иҷтимоӣ дар ташаккули шахсият, таъмини иҷтимоии бомуваффақияти он ва мутобиқшавӣ дар ҷомеа нақши калидӣ доранд. Онҳо маҷмӯи дониш, малака ва маҳоратҳои мебошанд, ки барои ҳамкориҳои самаранок бо шароити беруна заруранд.

Муаллиф қайд мекунад, ки фаъолиятҳои беруназсинфӣ аз фанни физика дар ташаккули салоҳиятҳои иҷтимоӣ хонандагон нақши муҳим доранд, зеро онҳо барои рушди малакаҳои муошират, тафаккури интиқодӣ, муносибати эҷодӣ ба ҳалли мушкилот ва кор дар гурӯҳҳо заминаи хуб фароҳам меоранд. Муҳим он аст, ки чунин ҷорабиниҳо на танҳо дониши физикиро амиқтар мекунанд, балки ба рушди ҳамаҷонибаи шахсияти хонанда ва инчунин омода кардани ӯ барои ҳамкорӣ бо муҳити гирду атроф ва атрофиён дар заминаҳои гуногуни иҷтимоӣ мусоидат мекунанд.

Дар боби дуюм, ки **«Воситаҳои ташаккули салоҳиятҳои иҷтимоии хонандагон тавассути ҷорабиниҳои беруназсинфии физика»** номгузорӣ шудааст ва аз ду зербоб иборат мебошад ва бо хулоса ба охир мерасад. ҳадафҳо ва воситаҳои ташкили корҳои беруназсинфӣ пешниҳод карда шуда, шароитҳои мусоиди гузаронидани дарсҳои беруназсинфӣ аз

физика оварда мешаванд. Дар зербоби якуми боби дуум оид ба нақши физика дар ташаккули салоҳиятҳои иҷтимоии хонандагон муассисаҳои таҳсилоти миёнаи умумӣ маълумот баён мегардад. Дар зербоби дууми ин боб таҳияи модели иҷтимоӣ ва педагогии ташаккули салоҳиятҳои иҷтимоии хонандагони синфҳои 7-9 тавассути чорабиниҳои беруназсинфӣ физика ва роҳи имконот оид ба истифодабарии технологияи муосир дар раванди корҳои беруназсинфӣ аз физика баён мегардад.

Дар боби макур муаллиф усулҳои ташаккули салоҳиятҳои иҷтимоӣ дар раванди корҳои беруназсинфӣ фанни физика, аз қабili иштироки интерактивӣ; кор дар гурӯҳҳо; мубоҳиса ва баҳсҳо; суҳанронӣ дар назди мардум; конференсияҳо; мизҳои мудаваар; бозиҳои таълимӣ; бозиҳои нақшофарӣ; бозиҳои расмӣ; мусобиқаҳо; омӯзиш ва таҳкими маводи нави иттилоотӣ; лексияи интерактивӣ; хонанда дар нақши омӯзгор; ҳар кас ба ҳар кас таълим медиҳад; истифода ва таҳлили маводи видеоӣ ва аудиоӣ ва ғайраро пешниҳод менамояд.

Муҳаққиқ Сафаров М.С. ибраз мекорад, ки модели иҷтимоӣ-педагогии ташаккули салоҳиятҳои иҷтимоии хонандагон тавассути чорабиниҳои беруназсинфӣ оид ба физика имкониятҳои васеъро барои татбиқи иқтисоди хонандагон ҳам дар соҳаи таълимӣ ва ҳам дар соҳаи иҷтимоӣ фароҳам меорад. Чунин чорабиниҳо на танҳо ба амиқтар кардани дониши физика, балки ба рушди малакаҳои асосии иҷтимоии хонандагон, ки барои муваффақ шудан дар ҷомеаи муосир заруранд, кӯмак мерасонанд.

Ташаккули салоҳиятҳои иҷтимоӣ дар хонандагон яке аз вазифаҳои муҳимтарини таҳсилоти муосир мебошад, ки ба иҷтимоикунонии бомуваффақият ва мутобиксозии хонандагон дар ҷомеа мусоидат мекунад. Моделҳои иҷтимоӣ-педагогӣ роҳҳои муассири рушди ин салоҳиятҳоро тавассути ҳамгироии фаъолиятҳои таълимӣ ва беруназсинфӣ пешниҳод мекунад. Дар ин раванд чорабиниҳои беруназсинфӣ нақши махсус доранд, ки ба хонандагон имкон медиҳанд, ки дар муҳити ғайрирасмӣ малакаҳои муошират, ҳамкорӣ ва масъулиятро инкишоф диҳанд.

Дар боби сеюм, ки **«Корҳои таҷрибавӣ оид ба ташаккули салоҳиятҳои иҷтимоии хонандагони синфҳои 7-9 тавассути чорабиниҳои беруназсинфӣ физика»** номгузорӣ шудааст ва аз ду зербоб иборат мебошад, ҳадафҳо ва роҳҳои омодагӣ ва гузаронидани чорабиниҳои беруназсинфӣ физика, ки ба ташаккули салоҳиятҳои иҷтимоии хонандагони синфҳои 7-9 мусоидат мекунад, мавод оварда шудааст. Инчунин дар зербоби дууми ин боб корҳо оид ба озмоиши таҷрибавӣ

дар доираи диссертатсия ва диаграммаҳо бо нишондоди натиҷаҳои илмӣ оварда шудаанд.

Натиҷаҳои илмӣ бадастовардашуда, натиҷаҳои хуб буда, барои мавриди иҷрои амал қарор додан мувофиқи мақсад аст. Ҳадафҳо ва усулҳои санҷиш дарҷ шудаанд. Бинобар ин кори назоратӣ - озмоишӣ фарзияҳои назариявии тадқиқотро тасдиқ кардааст ва методологияи таҳияшуда метавонад дар ташаккули салоҳиятҳои иҷтимоӣ дар хонандагони мактабҳои миёнаи умумӣ истифода бурда шаванд.

Унвонҷӯ бамаврид қайд намудааст, ки чорабиниҳои беруназсинфӣ оид ба физика, ки ба ташаккули салоҳиятҳои иҷтимоии хонандагон равона карда шудаанд, метавонанд намудҳои асосии зерин: фаъолияти лоиҳасозӣ; маҳфилҳои илмӣ ва клубҳо: (клуби «Физика дар атрофи мо»; клуби илмӣ-инженерӣ: «Ояндаро тарҳрезӣ кунед!»; клуби экологии «Физикаи сабз»; клуби «Экспериментариум»; клуби «Физика ва технологияҳои оянда»; клуби муҳофизатии «Физика ва ҷомеа»; клуби «Физикаи кайҳонӣ»; клуби «Энергияи оянда». олимпиадаҳо ва озмунҳо: олимпиадаҳои гурӯҳӣ аз рӯи физика; озмунҳои илмӣ лоиҳаҳо; баҳс дар мавзӯи физика ва технология; олимпиадаҳои бозиҳо ва квестҳо; лексияҳои оммавӣ ва намоишҳои илмӣ; озмунҳои ҳалли масъалаҳои муҳандисӣ; мусобиқаҳои физикӣ-математикӣ; озмунҳо ва олимпиадаҳои байналмилалӣ; муҳофизатҳо ва баҳсҳо: энергетика ва экология; ояндаи кайҳон; технология ва ҷомеаи муосир; хислатҳои хоси ахлоқии илм; семинарҳои лабораторӣ; ташкили клуби илмӣ мактабӣ; иштирок дар форумҳо ва конференсияҳои илмиро дар бар гиранд.

Натиҷаҳои ин таҳқиқот аҳамияти корҳои беруназсинфиро дар таълими физика барои рушди салоҳиятҳои иҷтимоии хонандагон тасдиқ мекунанд. Дар оянда тавсия дода мешавад, ки таҳқиқотро дар самти таҳияи усулҳои арзёбии самаранокии чунин чорабиниҳо, инчунин мутобиқсозии равишҳои пешниҳодшударо барои дигар соҳаҳои мавзӯи идома дода шавад.

Дар фарҷоми рисола ҳулосаи умумӣ ва тавсияҳо оид ба истифодаи амалии натиҷаҳо оварда шудааст. Мухтавои автореферат ба мазмуни диссертатсия мувофиқ ва тасаввуроти аниқро доир ба моҳияти таҳқиқоти гузаронидашуда ва натиҷаҳои бадастовардаи муаллиф медиҳад. Мақолаҳои дар нашрияҳои илмӣ тақризшаванда ба таъъини расонидаи унвонҷӯ мухтавои асосии таҳқиқоти диссертатсиониро фаро мегиранд.

Мутобиқати барасмиятдарории диссертатсия ба талаботи Комиссия Тартиби таҳияи рисолаи диссертатсия ва фишурдаи автореферат ба талаботи Дастурамал оид ба тартиби барасмиятдарории диссертатсияҳо

барои дарёфти дараҷаи илмӣ унвонҷӯй аз рӯйи ихтисос, номзади илм, авторефератҳо ва мақолаҳои илмӣ ҷопшуда мувофиқ буда, автореферати диссертатсия мазмунӣ мухтасари рисолаи илмиро ифода карда, тасаввуроти аниқро доир ба моҳияти таҳқиқоти гузаронидашуда ва натиҷаҳои бадастовардашудаи муаллиф дуруст арзёби карда шудааст.

Дар умум, диссертатсияи Сафаров Муҳаммад Сатторович дар мавзӯи «Ташаккули салоҳиятҳои иҷтимоии хонандагонӣ синфҳои 7-9 тавассути ҷорабинҳои беруназсинфӣ физика» барои дарёфти дараҷаи илмӣ номзади илмҳои педагогӣ аз рӯйи ихтисоси 13.00.05 – Назария, методика ва ташкили фаъолияти фарҳангӣ-иҷтимоӣ (13.00.05.03 – Педагогикаи иҷтимоӣ ва худшиносӣ) таҳқиқоти анҷомёфтаи илмӣ дар соҳаи педагогикаи ватанӣ мебошад.

Эродҳо ба кори диссертатсионӣ

Дар баробари дастовардҳои муҳими илмӣ таҳқиқоти анҷомдодашуда ва автореферати он аз камбудихо ҳолӣ нест, ки зикри онҳо барои такмил додани корҳои минбаъдаи рисола хеле муфид хоҳад буд. Аз ҷумла:

1. Хуб мешуд, агар корҳои илмӣ олимони ватанӣ дар ин самт ба анҷом расонидашуда бо корҳои олимони хориҷӣ мавриди муқоиса қарор дода мешуд ва бартарияту норасогӣҳо муайян карда мешуданд.

2. Довталаби дараҷаи илмӣ “Моделҳои иҷтимоӣ-педагогии ташаккули салоҳиятҳои иҷтимоии хонандагон тавассути ҷорабинҳои беруназсинфӣ оид ба физика”-ро таҳия ва дар раванди корҳои илмӣ-таҳқиқотӣ истифода намудааст. Агар аз ҷониби муаллиф дар модели зикршуда, технологияҳои муосири педагогӣ мавриди истифода қарор меёфтанд, арзиши амалии таҳқиқотро вобаста ба талаботи замони муосир боз ҳам афзунтар мекард.

3. Зербахшҳои бобҳо ва ҳулосаи умумӣ аз саҳифаҳои нав оғоз гардидаанд, ҳол он ки бояд давоми якдигар бошанд.

4. Сарфи назар аз мутобиқати умумии возеҳии забони рисола, риояи меъёрҳои услубӣ, қоидаҳои пунктуатсия ва имло, дар рисола ва автореферат хатогиҳои имлоӣ, услубӣ ва нуқсонҳои техникӣ мавҷуданд.

Эродҳои зикршуда, дар маҷмӯъ, аҳамияти назариявӣ амалии диссертатсияи мазкурро коста намеkunанд ва ба муҳтавои кор таъсири манфӣ намерасонанд. Дар ҳаллу ҷасли вазифаи пешгузошташуда диссертант далелу маводи зарурӣ ба таври возеҳ ва васеъ истифода кардааст.

Ҳулоса, диссертатсияи Сафаров Муҳаммад Сатторович дар мавзӯи «Ташаккули салоҳиятҳои иҷтимоии хонандагонӣ синфҳои 7-9 тавассути

чорабиниҳои беруназсинфии физика» аз рӯи ихтисоси 13.00.05 – Назария, методика ва ташкили фаъолияти фарҳангӣ-иҷтимоӣ (13.00.05.03 – Педагогикаи иҷтимоӣ ва худшиносӣ) дар сатҳи баланди илмӣ ба анҷом расида, ба талаботи бандҳои 31, 33, 34 ва 35 Тартиби додани дараҷаҳои илмӣ, ки бо қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 30 июни соли 2021, № 267 тасдиқ шудааст, мувофиқ буда, муаллифи он сазовори дарёфти дараҷаи илмии номзади илмҳои педагогӣ аз рӯи ихтисоси номбаршуда мебошад.

Муқарризи расмӣ:

доктори илмҳои педагогӣ, профессори кафедраи
технологияи информатсионӣ ва коммуникатсионии
Донишгоҳи давлатии омӯзгории Тоҷикистон
ба номи Садриддин Айни

**Назаров
Ахтам
Пулотович**

“ 20 ” 05 соли 2025

Тел: (+992) 908-08-2384, ahtam_69@mail.ru
Суроғаи муассиса: 734003, Ҷумҳурии Тоҷикистон
шаҳри Душанбе, хиёбони Рӯдакӣ 121,
E-mail: info@tgpu.tj

Имзои **Назаров Ахтам Пулотович**ро
тасдиқ мекунам: Сардори раёсати
кадрҳо ва корҳои махсуси
ДДОТ ба номи С Айни

А. Мустафозода